

Asia

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 22.4.2020

Kokous

Eurooppaministerit vaihtoivat näkemyksiä EU:n ja jäsenvaltioiden tähänastisista toimista covid-19-pandemiaan vastaamiseksi. Keskustelun painopiste oli etenkin horisontaalisissa näkökohdissa. Ministerit esittivät alustavia näkemyksiään koskien covid-19-rajoitustoimenpiteiden purkamista (ulos pääsystrategia) sekä talouden elpymissuunnitelmaa. Puheenvuoroissa korostettiin EU:n yhtenäisyyttä ja yhteistä lähestymistapaa covid-19-pandemiaan ja sen sosioekonomisiin vaikutuksiin vastaamisessa.

Esillä olivat myös perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta koskevat näkökohdat kansallisiin poikkeus- ja rajoitustoimenpiteisiin liittyen. Komissio kertoi jäsenvaltioiden toimia koskevasta monitoroinnistaan. Erityistä huomiota kiinnitetään tilanteisiin, joissa poikkeustilalla ei ole ennalta määriteltä päättymisaikaa tai hallituksen poikkeusvaltuudet ovat hyvin laajat. Komissio korosti myös vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien merkitystä. Komissio jatkaa monitorointia ulospääsy- ja toipumisvaiheissa ja on tarvittaessa valmis ryhtymään toimiin, ml. rikkomusmenettelyjen käynnistäminen. Jäsenvaltiot ilmaisivat laajasti tukeaan komissiolle.

Suomea edusti kokouksessa eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen.

Kokouksen aluksi puheenjohtaja (Kroatian Eurooppa-asioiden valtiosihteeri Metelko-Zgombić) ja komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) kävivät läpi tähänastisia EU-toimia covid-19-pandemiaan vastaamiseksi, mukaan lukien Eurooppa-neuvoston jäsenten ja ministerien videokokoukset, EU:n poliittisen kriisitoiminnan integroitujen järjestelyjen (IPCR) aktivoiminen, henkilösuojainten ja lääkintätarvikkeiden saatavuuden sekä rokotteen ja lääkkeiden tutkimuksen edistäminen, yhteistyö EU-kansalaisten kotiuttamisessa ja euroryhmässä sovittu paketti pandemian taloudellisten seurausten lieventämiseksi. Puheenjohtaja mainitsi myös tilapäisen poikkeamisen neuvoston työjärjestyksestä. Kirjallisen menettelyn joustava käyttö on mahdollistanut nopean päätöksenteon poikkeusoloissa.

Puheenjohtaja totesi kansallisten poikkeus- ja rajoitustoimien olleen tarpeellisia viruksen leviäminen rajoittamiseksi. Samalla on tärkeää varmistaa, että nämä toimet ovat suhteellisia ja kunnioittavat perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta.

Puheenjohtaja ja komissio korostivat EU:n yhteisen lähestymistavan tarvetta. Pandemiaan ja sen vaikutuksiin voidaan vastata tehokkaasti vain koordinaation, yhteistyön ja solidaarisuuden kautta. Kansalaisten suojeleminen on toimien keskiössä. EU:n on näytettävä kollektiivinen vahvuutensa. On myös

alettava jo miettiä kriisitilanteen opetuksia. Puheenjohtaja toivotti tervetulleiksi Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajien suunnitelmat koskien ulospääsyä ja elpymistä.

Komissio (Šefčovič) totesi, että elpymisrahaston osalta etsitään luovia ratkaisuja. Tavoitteena on löytää kaikkien hyväksyttävissä oleva keskitie. Uuden monivuotista rahoituskehystä (MFF) koskevan ehdotuksen on tarkoitus tukea elvytystä kolmen pilarin kautta: 1) vihreä kasvu (green deal), 2) digitalisaatio ja 3) uutena pilarina ”Euroopan kestävyys” (Resilience of Europe) liittyen muun muassa terveyssektoriin, teollisuuteen, maatalouteen, globaaleihin arvoketjuihin ja strategiseen autonomiaan.

Komissio (Jourova) korosti, että EU:n yhteisistä arvoista, oikeusvaltioperiaatteesta ja demokratiasta on pidettävä kiinni myös poikkeusoloissa. Kansallisten poikkeus- ja rajoitustoimien tulee olla välttämättömiä, tiukan suhteellisia ja kestoaltaan rajattuja. Vallan kolmijaon tulee toimia. Demokratia tarvitsee myös vapaita ja riippumattomia tiedotusvälineitä. Komissio tarkastelee, miten jäsenvaltioiden toimia sovelletaan käytännössä ja mikä niiden vaikutus perusoikeuksiin ja EU-lainsäädännön soveltamiseen on. Erityistä huomiota kiinnitetään esimerkiksi tilanteisiin, joissa poikkeustilalla ei ole ennalta määriteltyä päättymisaikaa tai hallituksen poikkeusvaltuudet ovat hyvin laajat. Komissio kerää tietoa eri lähteistä, muun muassa järjestöiltä ja EU:n perusoikeusvirastolta (FRA). Kyse on hyvin proaktiivisesta monitoroinnista, ja komissio on tarvittaessa valmis toimimaan. Monitorointia jatketaan myös ulospääsyn ja toipumisen vaiheissa. Toimia tulisi mukauttaa tilanteen kehitystä vastaavasti.

Käydyssä keskustelussa Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajien esittämää tiekarttaa covid-19-rajoitustoimenpiteiden purkamiseksi pidettiin oikeansuuntaisena. Tarvetta koordinoida jäsenvaltioiden kansallisia toimia ja jakaa tietoa, erityisesti naapurimaiden kesken, korostettiin.

Useissa puheenvuoroissa painotettiin EU:n yhteisistä arvoista kiinni pitämistä ja tuotiin esille kriteerejä, joita jäsenvaltioiden poikkeus- ja rajoitustoimien tulee noudattaa. Jäsenvaltiot antoivat laajasti tukensa kansallisten toimien monitoroinnille komission toimesta. Eräät jäsenvaltiot korostivat myös tarvetta komission ja neuvoston jatkotoimille monitoroinnin suhteen.

Euroryhmässä koronakriisiin vastaamiseksi sovittuja taloustoimia pidettiin taloudellisesti merkittävinä. Myös kokousta edeltävänä iltana julkistettua Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajien tiekarttaa elpymissuunnitelmaksi pidettiin keskustelussa laajalti oikeansuuntaisena.

Tulevan monivuotisen rahoituskehyn (MFF) roolia elpymisen edistämisessä pidettiin keskeisenä. Jäsenvaltiot ilmaisivat laajalti valmiuttaan tarkastella MFF:n vahvistamista ja mukauttamista uuteen tilanteeseen. Vihreän kasvun, digitalisaation ja investointien sekä EU:n strategisen autonomian tärkeyttä korostettiin. Moni painotti myös maatalouspolitiikan ja/tai koheesiopolitiikan merkitystä. Esille nostettiin myös MFF:n ja oikeusvaltioperiaatteen välisen kytköksen vahvistaminen, tutkimus ja innovaatiot (ml. terveyssektorilla), sosiaalinen ulottuvuus sekä EU:n globaali toiminta.

Keskustelussa todettiin, että ns. elpymisrahastoon liittyy vielä lukuisia avoimia kysymyksiä, mukaan lukien sen koko, kesto ja laajuus. Tulisi myös identifioida tarkemmin, mihin rahoitusta tarvitaan ja tulisi suunnata. Moni korosti tarvetta edetä nopeasti. Toisaalta muistutettiin, että varojen mobilisoinnin ohella elpymisen kannalta keskeistä on muun muassa sisämarkkinoiden normaalin toiminnan ja vapaan liikkuvuuden palauttaminen.

Muutamat ministerit nostivat esille tarpeen palata Euroopan tulevaisuutta koskevan konferenssin valmisteluihin heti kun se on mahdollista.

Suomen puheenvuorossa painotettiin koordinaatiota rajoitustoimien purkamisessa ja yhteisiä ratkaisuja kriisin taloudellisiin vaikutuksiin vastaamisessa. Euroryhmän (9.4.) saavuttama sopu oli tärkeä askel eteenpäin. Aikapaineesta huolimatta on varmistettava, että ehdotukset ovat hyvin valmisteltuja ja

tarkkarajaisia. Esimerkiksi SURE-asetuksesta tulisi käydä ilmi takausvastuiden enimmäismäärä. Elpymisrahastoa ja sen MFF-kytköksiä tulisi tarkastella avoimesti ja rakentavasti. Lukuisia vielä avoimia kysymyksiä on kuitenkin tutkittava huolellisesti. Olemassa olevia välineitä, kuten MFF, tulisi hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Suomi korosti, että kestävän, vihreän ja digitaalisen Euroopan rakentaminen, ilmastoneutraaliteetin saavuttaminen, digitaalisen siirtymän tarjoaman potentiaalin hyödyntäminen, reilujen, avoimien ja kilpailukykyisten sisämarkkinoiden kehittäminen sekä yhteisten arvojen turvaaminen ovat entistä tärkeämpiä. Kaikkien poikkeustoimien tulee kunnioittaa eurooppalaisia ja kansainvälisiä oikeusvaltioperiaatteeseen ja perus- ja ihmisoikeuksiin liittyviä velvoitteita. Suomi tukee komissiota ja toivottaa tervetulleeksi sen monitorointityön. Komission havaintoihin tulisi palata neuvostossa. EU:n oikeusvaltiotyökaluja tulee käyttää täysimääräisesti ja kehittää. Ulospääsy- ja toipumisstrategioiden tulee perustua yhteisten arvojen ja perusoikeuksien turvaamiseen ja edistämiseen. Todellisen ehdollisuuden luominen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja EU-varojen vastaanottamisen välille on keskeistä.

Komissio (Šefčovič) kiitti keskustelusta ja totesi, että Eurooppa-neuvoston jäseniltä odotetaan lisäohjausta elpymissuunnitelmaan 23.4. videokokouksessaan.

Komissio (Reynders) kiitti myös saamastaan tuesta poikkeus- ja rajoitustoimien monitoroinnille ja totesi monitoroivansa kaikkia jäsenvaltioita samalla objektiivisuudella ja tarkkuudella. Komissio on valmis raportoimaan neuvostossa uudelleen havainnoistaan. Pandemiassa ollaan etenemässä uuteen vaiheeseen, ja yleinen poikkeustila tulisi poistaa vähitellen. Komissio tulee olemaan tässä tarkkana. Euroopan neuvoston sihteeristö on antanut opastusta käytännön tilanteisiin. Komissio muistutti myös, että jäsenvaltioilla on velvoite turvata vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit. Komissio tarkkailee tätä ja tilannekehityksen vaikutusta oikeusvaltioperiaatteeseen tiiviisti. Komissio tulee käyttämään tarvittaessa kaikkia keinoja, mukaan lukien rikkomusmenettelyt, jotta yhteisiä arvoja noudatettaisiin.

Komissio (Reynders) kertoi, että jäsenvaltioiden kanssa jatketaan myös ensimmäisen vuotuisen oikeusvaltioraportin valmistelua. Raportin on tarkoitus valmistua syyskuussa, ja siitä on tarkoitus keskustella yleisten asioiden neuvostossa syksyllä. Myös EU-sopimuksen 7 artiklan prosesseihin on tarkoitus palata. Komissio katsoo, että tulevaan MFF:ään tulee sisältyä oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvää ehdollisuutta.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta, jossa korostettiin yhtenäisyyden, koordinaation ja solidaarisuuden merkitystä. Eurooppalaisia arvoja, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia tulee kunnioittaa. Eurooppaministerit jatkavat Coreperin ja IPCR:n tukemana tilanteen seuraamista, mukaan lukien koordinoitu ulospääsystrategia.

Muut asiat

Komissio (Šefčovič) kertoi lyhyesti suunnitelmistaan komission vuoden 2020 työohjelman päivittämiseksi muuttuneiden olosuhteiden valossa.

Suomen edustajat

Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	koronavirukset, Oikeusvaltioperiaate, rahoituskehykset, YAN Yleisten asioiden neuvosto, talouspolitiikka
Hoitaa	OM, SM, STM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, PLM, TEM, TPK, TULLI, VTV, YM
